

Självregleringsförmåga och anknytningskvalitet hos barn med och utan ADHD

Karin Brocki

Bakgrund: Sedan hösten 2013 driver jag och min forskargrupp en longitudinell studie där familjemiljöns roll för utveckling av individuella skillnader i självregleringsförmåga och senare beteendeproblem undersöks. I denna studie följer vi 120 typiskt utvecklade barn från 10 mån till 6 års ålder. Vi undersöker hur miljöfaktorer såsom föräldrasensitivitet, anknytning och stöttat lärande, men även konstitutionella faktorer så som temperament påverkar utvecklingen av bland annat exekutiva funktioner (EF; förmåga till målinriktat beteende), förmåga till emotionsreglering samt senare utagerande beteendeproblem så som ADHD.

Syftet: I forskningsprojektet, CARE (finansierat av Sunnerdahlsstiftelsen 3/17), önskade vi undersöka liknande frågeställningar i en klinisk population, nämligen barn i skolåldern med ADI-ID-diagnos hos vilka nedsatt självregleringsförmåga är en central aspekt. På så sätt syftar vi till att bidra med kunskap om hur anknytningsmönster, temperament och EF/ självregleringsförmåga gestaltar sig samt samvarierar för barn i mellan barndomen med en ADHD-diagnos och komorbida tillstånd jämfört med typiskt utvecklade barn. Detta kan öka kunskapen om hur sociala samspelsfaktorer och konstitutionella faktorer bidrar till ADHD-symtom, vilket sin tur kan leda till utveckling av riktade interventionsmetoder för olika barn med ADHD.

Metod: *Deltagare:* Barn i skolåldern (8 - 12 år) diagnostiserade med ADHD rekryteras fortlöpande från BUP-mottagningar och olika elevhälsomottagningar i Uppland med omnejd. 50 barn (35 barn är testade i nuläget) som uppfyller kriterierna för ADHD kommer att inkluderas i studien. Exklusionskriterier är autismspektrumtillstånd eller intellektuellt funktionshinder. En kontrollgrupp på 75 barn, ålders- och könsmatchade, (50 kontroller är testade i nuläget) kommer att rekryteras via Barn- och BabyLab vid institutionen för psykologi, Uppsala universitet.

Procedur: Barnet träffar vid ett tillfälle en klinisk psykolog, som är del av forskningsprojektet, för testning av EF/självregleringsförmåga, emotionellt fungerande och anknytningsmönster.

Väl validerade instrument används, av vilka forskningsgruppen har stor erfarenhet. Besöket sker vid Uppsala Barn- och BabyLab och tar uppskattningsvis 2 timmar i anspråk. Barnets förälder och lärare fyller i internationellt väl ansedda frågeformulär angående barnets styrkor och svårigheter. Föräldrarna skattar också en rad symtom och egenskaper hos sig själv som i tidigare studier korrelerat med anknytning, föräldraskap och EF hos barn.

Resultat: Vi har genomfört analyser på det hittills insamlade materialet och har författat flera vetenskapliga artiklar med lovande resultat gällande bla "Mind Wandering: Studien är den första som har testat Mind Wandering-instrumentet på barn med ADHD och resultaten är jämförbara med en tidigare studie på vuxna med ADHD (Mowlem et al., 2016), och pekar på att det finns stabilitet i problem med "Mind Wandering" från barndomen till vuxen ålder hos individer med ADHD. Vidare visar resultaten att skalan "Mind Excessive Wanderings Scale" är ett användbart mått för att mäta detta konstrukt hos barn med ADHD eftersom det kunde särskilja mellan ADHD och typiska kontroller med hög sensitivitet.

Resultaten från studien "The role of cognitive regulation, temperament, and parental support in school-age ADHD" visar att nivå av kognitiv reglering, temperament och sociala aspekter som kvalitet i föräldra/barnrelationen är av olika betydelse för förklaringen av ADHD-symptom och trotssyndrom, som ju har hög samsjuklighet med ADHD. Resultaten har ett kliniskt värde eftersom de pekar på behovet av riktade behandlingsinsatser för barn med olika profiler av utagerande beteendeproblematik (ADHD med eller utan trotssyndrom).

Resultaten av CARE-studien visar att barnen med endast ADHD hade en förstärkt pupilldilation i respons till auditiva triggers av social karaktär (en inspelad röst) i jämförelse med artificiella ljud (olika pip-ljud). Däremot hade de barn med ADHD med samtidiga antisociala drag försvagad pupilldilation i respons till sociala triggers, men inte till artificiella ljud. Dessa resultat bidrar till förståelsen om visuell uppmärksamhet vid ADHD och vanliga komorbida tillstånd.

Konklusion/betydelse: CARE-projektet har hittills genererat viktiga data om multipla påverkansfaktorer vid ADHD och komorbida tillstånd och pekar på vikten av ökad kunskap kring den heterogenitet som finns vid ADHD inte minst ur ett interventionsperspektiv.

Vetenskapliga publikationer

Vi har författat flera vetenskapliga artiklar med lovande resultat gällande bla "Mind Wandering: A validation of the Mind Excessive Wandering Scale in children with ADHD" (i samarbete med prof. Phil Asherson, Kings College).

Ytterligare en vetenskaplig artikel "The role of cognitive regulation, temperament, and parental support in school-age ADHD" är inskickad till Journal of Abnormal Child Psychology.

Ännu ett manus baserat på CARE-data är just nu under författande med titeln "Distinct patterns of eye movements and arousal associated with ADHD and callous unemotional traits", i vilken vi studerar pupilldilatation i respons till olika auditiva triggers med hjälp av eye-tracking.